ՄԱՍԻՍ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ

50ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 21 (ԵՐԿՐՈՐԴ ՇՐՋԱՆ) 26 ՄԱՅԻՍ 1901

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԿԵԱՆՔԷՆ . . . . . Տ. Ա.
«ՆՈՐԱՎԻՊԱԿ» (Բ. եւ վերջին մաս) . . . . . Ե. ՏԷՄԻՐՃԻՊԱՇԵԱՆ
ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ . . . . . ՀԱՐՄԱԿ
ՎԵՐՋԻՆ ԽՕՍՔ ՄԸ . . . . . Ռ. Ճ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ
ԴԷՊԻ ՋՈՒԻՐԸ (Ֆաւիքեզի՝ ընտանեկան կեանքէ) . . ԳԼԱՆԻԿ:
ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ . . . . . .
Նորավէպին շուրջը . . . . . Մ. ԱՃԷՄԵԱՆ
Սիրերգ . . . . . ՏՕՄԻՆՕ
ԹՌՉՈՒՆՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՐՀԷՆ (Գիտական Քրօնիկ) . . Ֆ.

Մասիս շաբաթաթերթի տարեկան բաժանորդագինն է Կ. Պոլսոյ համար ՓԱՒՍՈՒՆ ղրս. եւ գաւառներուն համար ՑԻՍՈՒՆ ղրս., կանխիկ վճարելի: Առտաւանման՝ 12 ֆրանճ կամ 5 ռուպի: Թղթատարական ծախքը խմբագրութեան վրայ է: Վեցամսեայ կամ եռամսեայ բաժանորդագրութիւն չընդունուիր: Բաժանորդագրութիւնները կը սկսին ամէն ամսոյ մէկէն: *Մասիս* հրապարակ կ'ելլէ ամէն շաբաթ առտու, եւ կը գտնուի Բերայի բոլոր ծխավաճառներուն ու Պահչէ–Գաբուի ջրավաճառներուն խանութները, ինչպէս նաեւ Ղալաթիոյ, Պոլսոյ եւ բոլոր արուարձաններու լրագրավաճառներուն մօվ:

ՁԵՌԷ Կը ծախուի ՀԱՏԸ 40 ՓԱՐԱՅԻ

ՀԱՄՏԷ

درعلیه ده غلطه ده «ماسیس» غزتهسی اداره سی

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ «ՄԱՍԻՍ»Ի

Կ. Պոլիս, Ղալաթիա, Նորաստուածեան խան

Rédaction de la Revue MASSIS

Galata, Constantinople

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ 1884ԻՆ

ՀԱՆՐԱԾԱՆՕԹ ՇԱՊԻԿԻ ԴԱՐԾԱՐԱՆԱՏԷՐ

ԱՐԴՈՒԶԱՐԴԻ ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

Մ. ՏԷՐ-ԴԱՒԻԹԵԱՆ

Թիւ 85 — Կալաթա, Վոյվոտա փողոց — Թիւ 85

Իւիտ խնամով ու տարապայման ժամն գիներով չափու վրայ կը պատրաստուին ամէն տեսակ չապիկ, օձիք, թևնոց, գիշերազգեստ ու ներքին ճերմակեղէններ։

Միայն Ֆրանսական ու Անգլիական ընտիր տեսակ կերպասներու զանազանութեամբ օժտուած սոյն գործարանը պատրաստ է ընդունիլ ու կատարեալ հոգածութեամբ պատրաստել հարուստաց ճերմակեղէններու յանձնարարութիւններ։

Կը ծախուին վերջին նորաձեւութեամբ խիտ ճաշակաւոր ու միշտ ժամն գիներով օձիք, թևնոց, ֆլանէլ, գուլպայ, Խաչկինակ, ոսկեզօծ կոճակներ, փուկոպ, գրամապնակ, զմուխլ «Զէֆիւռ», խոզանակ, սանտր ու անուշահոտութեանց լաւագոյն տեսակներ։

Մ. ՏԷՐ–ԴԱՒԻԹԵԱՆ վաճառատունը նորաձեւութեան, ապրանաց ազնուութեան, յանձնարարութեանց խնամով պատրաստութեան, ու գիներու ժամնութեան տեսակէտով վստահելի ու լաւ յանձնարարելի լաւագոյն տուներէն մէկն է։

ԴԻՆԵՐԸ ՈՐՈՇԵԱԼ ԵՆ

ԸՆՏԻՐ, ՀՈՏԱԻԷՏ, ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ

ԹԷՅ ԹԷՅ ԹԷՅ

ԹԷՅ ԹԷՅ ԹԷՅ

Ամէն տեսակ թէյերու նոր ըմբքերէն մեծ քանակութեամբ հասած է ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ ԻՄԱԴՈՒԼԵԱՆ վաճառատունը։ Թէյի սիրահարներն ու ամէնէն փափկաճաշակներն իսկ վերջին ծայր գոհ պիտի մնան այս թարմ թէյերէն, որոնք ընտիր, առողջապահիկ եւ հոտաւէտ ըլլալով հանդերձ՝ անմրցելի ըսուելու աստիճան ժամն են։

Գաւառներու յաճախորդք թէյ գնելու համար պէտք չունին անձամբ գալու, նամակով թող դիմեն ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ ԻՄԱԴՈՒԼԵԱՆ վաճառատան, ուր ամենամեծ խնամով, զգուշաւորութեամբ կը դործադրուին ամէն կարգի յանձնարարութիւնք՝ մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ։ Դիւրութեան համար՝ թէյերուն փոխարէնը կարելի է վճարել նաեւ երբ ապրանքները բեռցուին ու fօliօշիմենթօն ներկայացուի գնողին։ Կեղծ թէյ չգնելու համար հաճեցէք ուշադրութիւն ընել վերի մարքային եւ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ ԻՄԱԴՈՒԼԵԱՆ անուանք։

Կեդրոնատեղին՝ Կ. Պոլիս, Պահէք Գաբու, Ճէլալ Պէյ խանի կից, Թիւ 10, Կ. Եալրուեան Ե. Իսագուլեան մեծ վաճառատունը։

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ 1852

ՏՔԹ. Ս. ԽԱԶԱՏՈՒՐԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ

Ա.ՄԵՐԻԿԵԱՆ – Ա.ՏԱ.ՄՆԱ.ԲՈՑԱՔ

396, ՄԵԾ ՓՈՂՈՑ ԲԵՐԱ, 396

(Նանճի գարեջրատան վրայի յարկը, ճիշդ Զրպուխճեանց դէմը)

Կատարելագործեալ գործիքներու միջոցաւ ամենատաստիկ ցաւած ակռաները մեկ անգամեն կը լեցնեն. ցաւով դիմելու եւ բուժուած վերադառնալու պայմանաւ։

Նորահնար եղանակաւ, նուրբ, ճաշակաւոր եւ դիմացկուն արհեստական ակռաներ կը պատրաստեն, յար եւ նման բնականի, դիմի ճեւաւորութիւն ըստ տարիի, ծամողութիւն եւ ազատ արտասանութիւն երաշխաւորուած։

Իւրնի հիւանդութիւնք կատարելագէս կը բուժուին ինչպէս նաեւ թմրեցուցիչ դեղերու եւ ամենակատարելագործեալ ազդանիներու միջոցաւ, առանց ցաւի ատամնահանութիւն։

Ե. Գ. Ձմեռները կիրակի օրերն ալ (մինչեւ կէս օր) ինչպէս նաեւ ամէն օր (մինչեւ կէս գիշեր) հիւանդ կ'ընդունին։

Ծանօթ. — Գոյսոյ կողմը մասնաճիւղ ԶՈՒՆԻՆՔ։

ԱՐՇԱԼՈՒՅՍ

50ՐԴ ՏԱՐԻ — 26 ՄԱՅԻՍ 1901 — ԹԻՒ 21

ՕՐՈՒԱՆ ԿԵԱՆՔԷՆ

ՕՏԱՆԱՒՈՐՈՎ ՓԱԿՈՒՄ։ — ԱՐՄԱՏԻ ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵՒ «ՊԷՊՕ»ԻՆ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԸ։ — Պ. ՍՈՒՆԴՈՒԿԵԱՆՑ։ — ՎԵՐԱԿԱԶՄՈՒԱՆ ՏՆՏԵՍ. ԽՈՐՀՈՒՐԴ։ — ՊՈՒՐՃԻԻ ՎԷՊԻՆ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆԸ։

«Գաղղիոյ մէջ՝ ամէն խնդիր երգերով (chanson) կ՚ուսուցուի։ Մեր մէջ բանակռիւով» — կը գրէր Պ. Գր. Մալխաս «Վաղուան Գրականութեան» հարցին նուիրուած իր փաթեթիկին մէջ։ Անգամ մը գէթ բացատրութիւն մը ընելու համար այս axiomeին, ուսանուելով մը կը փակենք, մեր մտքին, Նորավէպին շուրջը յարուցուած լեզուապայքարը, — պատկառելի բանաստեղծի մը ուսանուելով, առանց օրուս պիտի կրնար գեռ երկարիլ ու աստականալ բանակռիւ մը որ բոլոր հայ թերթերը զբաղեցուց։ Հետաքրքրականը հոն է որ, այս վէճը գրեթէ համընթացաբար մըզուեցաւ չարականներու երգեցողութեան կամ եղանակներուն վերաբերուլ վէճին հետ, — տարբեր գրիչներու կողմէ, ի հարկէ, — այնպէս որ «Նորավէպ» ու «Շարական» — երկու հակառակներ — մէկտեղ քննադատուեցան ու պաշտպանուեցան, մէկտեղ լացին ու խնդացին։ Մարապետի մը ու պէյրուհիի մը դիպուածական զուգընթացութիւնն էր ասիկա, ճամրան փոխարինի բռնուած ու ձեռք ձեռքի տալու հարկին մէջ, մինչեւ որ օդը պայծառանալով մէկը իր նախրական վենատանին դուռը ափ առնէ եւ միսը իր աշխարհիկ կեանքին վերադառնայ։

Լրագրութեան համար սովորական դարձած հակագրութեան մըն ալ հանդիսատես եղանք չարմուս մէջ, մեր օրաթերթերը ամէնէն աւելի պատճելով Արմաշի վարդապետական ձեռնադրութիւններովը ու միեւնոյն ատեն «Պէպօ»ին երեսնամեակի հանդէսներովը։ Վանք ու Թատրոն, ձեռնադրութիւն ու ներկայացում, քով քովի նկարագրուեցան, հատատար հետաքրքրութիւն ու հաճոյք առթելով ընդհանրապէս։ Վանդի, նայնքան աղուոր երեսոյթ մըն էր Պ. Սունդուկեանցի, ուսահայ ծերունի խաղերգակին, վառաւորուիլը Կովկասի զանազան բնակարան վրայ՝ որքան Դպրեվանքի տասը չրջանաւարտներուն արեղայանալը Զարմանալիի տաճարին մէջ, ուսման եւ գիտութեան բառականաչափ պաշարով մը օժտուած։ Այս երկու ծոնամերմերութիւններուն ալ, մէկը գեղարուեստական, միւսը կրօնական եւ ուսումնական, հետեւէն խնդակցեցանք օրաւոյին։

Արմաշի վենատանը, վերջացող եօթնեակին սկիզբը, հրաժարելով իր սովորական անդորրութենէն, լեցուեցաւ ուխտաւորներու բազմութեամբ ու սպեսորեցաւ մայիսի զուարթութեամբ, ի հանդէս բերելու եւ նուիրադործելու համար վեց տարուան չրջանի մը աշխատասիրութեան պտուղը որուն մշակները, իրենց գլուխ եւ վարիչ ունենալով Դուրեան Սրբազանը, հայկական գործարանքի մը երանութիւնը զգային անտարակոյս։ Օրուան մը վա-

յելքն էր ասիկա, հոգեկան հրճուանք մը, որ շատ չանցած տեղի կուտայ նոր սաներ պատրաստելու գօտեպնդումին, նորընծաները առանձնանալով՝ իրենց քառասունքը ապաշխարելու, եւ վերատեսչ ու վանականք իրենց ուսուցչական ու մատակարարական կեանքը վերսկսելով։

Համակրանքով կողջունենք նորընծայ Տ. Մեսրոպ, Սահակ, Մեհրուժան, Երուանդ, Արտաւազդ, Կորիւն, Ղեւոնդ, Գարեգին, Գրիգորիս եւ եղիչէ վարդապետները որոնցմէ առաջինը իր գրական կարողութեան յաջող նախափորձերը Մասիսի մէջ սկսաւ, ծանօթ նունի մը տակ ազդուած համեստօրէն։

Անդին, Կովկասի մէջ, այլապէս չահեկան ու գեղարուեստական տեսակէտով քաջալերիչ հանդէսներ կը սարքուին «Պէպօ»ին շուրջը, — երեսուն տարուան թատերախաղ մը վար կ'երիտասարդացնէ Տիկին Սիրանոյշ՝ իր խումբին հետ, հասարակութեան խանդավառ ծափերուն մէջտեղ։ Այդ թատերական հանդէսները Թիֆլիզին սկսան ուր՝ ապրիլ 29ի գիշերը Վրաց Ազնուականներու Թատրոնի բեմին վրայ ու յաջորդ գիշերը Արքունական Թատրոնին մէջ յաջորդաբար կը ներկայացուէր «Պէպօ»ն վրացերէն ու հայերէն։ Մեծ բազմութիւն երկու երեկոյթներուն ալ, բանախօսութիւններ, ծաղկեփունջեր ու նուէրներ, — ինչպէս գիտեն նուիրել Կովկասցիները արուեստագէտին ու գրագէտին որոնք տաղանդ ունին եւ սիրուած ու հանուած են։ Պ. Սունդուկեանց, երկու ներկայացումներու միջոցին, իր օթեակին մէջ բազմած՝ դիտեր է իր հեղինակութեան փառաւորումը, եւ բեմ հրաւիրուելով՝ շնորհակալութիւն յայտներ է զգածուած շեշտերով։

Այս թատերական յաջողանքը չարունակուեր է նաեւ Ախալցխոյի, Երեւանի, Շուշիի բեմերուն վրայ, հետուէն ալ համակրանքի հոսանք մը բերելով դէպի հեղինակը եւ նոր զարկ մը տալով թատերական ձեռնարկութեանց Կովկասի մէջ։

Անոնք որ Թիֆլիս այցելած ու առիթ ունեցած են Պ. Սունդուկեանցի հետ տեսնուելու, կը յիշեն թէ ուսուհայ հեղինակը ի՛նչ մանաւանդ գութպատանք մը ունի «Պէպօ»ին նկատմամբ որուն նախատեսած արեւթիւն կուտայ իր միւս թատերախաղերուն վրայ, — ինչպէս հայր մը իր այս կամ այն զաւակը աւելի պիտի սիրէր միւսներէն։ Տասը տարի առաջ ալ, ինչպէս այսօր, — ու թերեւս տասը տարի ետքն ալ — «Պէպօ»ն իր ամենօրեայ մտածման առարկան է։ Օրագրող, դերասան, գրականութեան ու թատրոնի հետաքրքրուող որ եւ է ճամբորդ, նոյն իսկ եպիսկոպոսանալու գայող վարդապետներ, Թիֆլիս հասնելնուն՝ անզգալաբար կը մղուին Պ. Սունդուկեանցն ալ տեսնելու, իրրեւ ծանօթ դէմք մը, եւ Սունդուկեանցի հետ տեսակցիլ ու «Պէպօ»ին վրայ չի խօսիլ, «Պէպօ»ն խնայուած չըլլալ, խորունկ ցաւ մը պատճառել է հեղինակին։ Գրագէտ եկեղեցական մը, — ինչպէս լսած եմ ատենօք, — այս հարկին մէջ կը գտնուի Կովկաս ուղեւորութեան մը առթիւ։ Զինքը հիւրընկալող բարեկամները կ'իմացնեն թէ նոյն օրը, իրիկուան կողմ, Պ. Սունդուկեանց իրեն այցելութեան պիտի գայ։ Սրրազանը, որ «Պէպօ»ն չէր կարդացած ու Պոլսոյ թերթերուն մէջ անոր վրայ հրատարակուած ուսումնասիրութիւններն ալ չէր յիշեր, կուահելով թէ ի՛նչ գժուարին կացութեան մէջ պիտի գտնուի, իսկոյն բերել կուտայ թատերախաղին տպագիր տեքստը «կենսրանական գրավաճառանոցից» ու ծայրէ ծայր կը կարդայ մէկ շունչով։ Իրեն հասնող, գրասիրական հաճոյք մը ըլլալէ աւելի՝ բարեկրթութեան պարտք մըն էր այդ անմիջական ընթերցումը։ Շատ չանցած, Պ. Սունդուկեանց կը ներկայանայ, եւ խօսակցութիւնը՝ իր բնական կարգով՝ կուգայ կը հասնի «Պէպօ»ին որուն վրայ իր գնահատութիւնը ու կարծիքները մանրամասնօրէն կը պարզէ Պոլսեցի եպիսկոպոսը, զարմանք պատճառելով հեղինակին թէ տարիներ առաջ կարդացուած գործ մը ի՛նչ թարմ ու անայլայլ տպաւորութիւն թողուցեր էր իր խօսակցին մտքին մէջ։

Օրուան նորութիւն մը գտնելու համար մեր շուրջը, մեր կեանքին, յիշենք վերակազմութիւնը Տնտեսական Խորհուրդին որուն

մանակի կազմակերպութիւնը այնքան խոստացնել տուաւ իր վրայ։ Վարչութեան կողմէ հրատիրուած երեք նոր անդամներէն Գէորգ էֆ Ալանեան, գիտուն ու յարգելի անձնաւորութիւն մը, հաւանական է որ հրաւիրուի նաեւ առենապետելու այդ Մորհուրդին որուն հոգածութեանը կը ապասեն դիւրուած գործեր։ Ազգ. կալուածներու մատակարարութեան հսկողութիւնը, հաշիւներ, կտակներ, չինութեանց կամ նորոգութեանց պէտքեր, ամէնքն ալ այդ մարմնին իրաւասութեան սահմանին մէջ կ'իյնան, եւ Ալանեան էֆէնտիի նման կարող ճարտարագէտի մը ու հաշուագէտի մը ներկայութիւնը, այդ Մորհուրդին մէջ, վստահարար յուսալ կուտայ թէ Տնտեսականը իր արժանի դիրքը պիտի գրաւէ այլեւս։

Հաճելի երեւոյթ մըն ալ մեր գրական հրիվանին վրայ, — Բոլ Պուրժէի դեղեցիկ մէկ վէպին թարգմանութիւնն է Օննիկ Չիֆթէ–Սարաֆի կողմէ։ Ֆրանսացի հոգեբան վիպասանին գործերը կարգացողները գիտեն թէ դիւրին աշխատութիւն մը չէ զանոնք հայացնելը, — հարազատօրէն, անշուշտ, — եւ բացի դասագիրքէ՝ հայերէն որ եւ է հատոր հրատարակողները, նոյն իսկ վէպ, գիտեն թէ բառին է՛ն լայն առումովը նիւթական զոհողութիւն մըն է պարզապէս։ Այս կրկնակ տեսակէտներով, խնդակցութեան արժանի է երիտասարդ թարգմանիչը որ միանգամայն ձեռներէցութիւնը կ'ունենայ չա՛տ համեստ գինով մը հրապարակ հանելու Փիլիտիային Աշակերտը, չուզելով մինչեւ իսկ յիշել թէ Գաւեղիազարդ Տիկինին երկրորդ տպագրութենէն երեք օրինակ միայն ծախուած էր առջի երկու չարաթներուն մէջ։ Զենք մաղթեր եւ չենք կարծեր որ նոյն վհատեցուցիչ բաղդին արժանանայ այս նոր թարգմանութիւնը. հակառակը կը յուսանք։ Պուրժէն նորութեան հրապոյրը ունի հայ ընթերցողին համար, իր թարգմանչին պէս որուն այս գրասիրական նախաձեռնութիւնը գնահատողներէն ենք։

Տ. Ա.

ՆՈՐԱՎԵՊԻՆ ԳՈՒԹԱՆԸ

Նորավեպին հետս ու համեստ պարտէզ
Բառամողեռու եղաւ ասպարէզ
Ուր գրչի ջոջեր դեմ առ դեմ եկան՝
Հեղեղանըման թափեցին . . . մեկան։

Տարուցնելով այդ բառին իմաստ՝
Ամեն բանաստեր գրչտորեց իր փաստ.
Աս գոյական է ու ան բայարմատ,
Ըսաւ ու վճռեց խելքին համեմատ։

Աջեն ու ձախեն գոռում գոչում կանչ
Ատուա՜ծ իմ, որչա՜փ խլցուցին ականջ.
Ա՛լ հերիք է. այս նորավեն պայքար
Շիտակը՝ չարժեր եւ ոչ մեկ ֆանֆար։

Նորավեպն ունի ձագուկ մը՝ վիպակ
Ու բոռ մը՝ վեպիկ (երկուքն ալ տափակ.)
Դուք որդեգրեցէք վիպակ կամ վեպիկ,
Բայց նորավեպին պատւոյն մի՛ դըպիք։

22 *Մայիս* 1901

Մ. Աճէմեան

«ՆՈՐԱՎԻՊԱԿ»

Բ.

Երկու գլխաւոր բարեչրջում կ'ունենայ վէպն իննեւտասներորդ դարուն մէջ. դարուն առաջին կիսուն կը սիրէ վիպական վէպն, երկրորդ կիսուն՝ բնապաշտական վէպն։ Իննեւտասներորդ դարուն նախասիրական գրական սեռն ըլլալով վէպն, ատի չը՛ նշանակեր թէ նոյն դարուն առաջին կիսուն եւ երկրորդ կիսուն իմացական եւ ընկերական հանգամանքները տարբեր եղած են իրարմէ։ Եւ արդարեւ։ Կրնայ ըսուիլ թէ վսեմ այդ դարուն առաջին կիսուն մեծ գիւտն եղաւ միջին դարու յայտնութիւնն. իսկ երկրորդ կիսուն գիտական գիւտերու չարքն՝ որոնք կերպարանափոխ կ'ընեն ընկերային կեանքը։

Այն հազարամեայ ժամանակամիջոցն՝ որ Միջին Դար կը կոչուի՝ հարուստ ժամանակամիջոց մ'եղած է, որուն վրայ կը ծածանի ասպետականութիւնն։ Եւ իննեւտասներորդ դարու վիպական վէպն խմորուեցաւ քրիստոնէական ոգւով եւ ասպետական աւիւնով։ Դիւցազնք վիպական վիպոյ՝ եկեղեցւոյ տուեւրներուն մէջ կը յածին, դղեկաց շուրջ կը գեգերին, անտառակներու մէջ կը մոլորին. դիւցազնուհւոյ կճատպիտակ լանջքն երբ հովին կամ համբոյրի մը առջեւ ընդլայուի, լուսնկային լոյսն հանգլաք մը կը դրոշմէ։ Սիրով արբշիռ են այդ մարդիկ, եւ իրենց հոգին հիւա՛նդ է։ Կէօթէէն մինչեւ Միճքիէվիչ, Ռընեէն մինչեւ Մանֆրեա, Հիւկօէն մինչեւ Մանձոնի, Տօռիւէն մինչեւ Լեղիա, Միւսէէն՝ պայրընին երկուտրեակը՝ մինչեւ Լերմոնտով, մեւնայն անձն է գոչեց որ միայն հոգւոյս կը փոխէ երկրին եւ եղանակին հանեւմաս։

Սակայն Դրական Իմաստասիրութիւնն ու Դրականութիւնը վէպն այդ վերնագաւառնեբէն վար կ'իջեցնեն տակաւ, բնութեան ծոցէն կը փոխադրեն զայն ընկերութեան ծոցն։ Նոր վէպն անո՞ր համար բնապաշտական կոչուեցաւ, որովհետեւ իր թատրը բնութենէն հեռացաւ։ Ո՛չ, այլ անո՛ր համար որ իր դիւցազն եւ իր դիւցազնուհին անպատրաստակ կը յայտնեն բնական մարդն, եսամոլ, զգայապաշտ, յարեալ նիւթին, վաեեալ ցանկութեամբ։ Այսպէս է Ռուկօն–Մագառներու գերդաստանն, որոյ շահատակութեանց պատմութիւնն ամբողջ իննեւտասներորդ դարուն երկրորդ կէսը լեցուց՝ կրնայ ըսուիլ։ Դրական իմաստասիրութիւնն, որ գիտութեանց շըղթային վրայ բերաւ աւելցուց ընկերարանութիւնը, նոր այդ բնապաշտական վէպին գիտական–ընկերարանական նկարագիր մ'ընծայեց. Զօլա մարդը միջավայրին, արտաքին միջավայրին արդիւնքը կ'ընէ։

* * *

Եւրոպական վէպը բնապաշտական շրջանին մէջ մանելէն յետոյ Հայք սկսան վիպել։ Մեր վէպն ալ նախ վիպական եղաւ մինչեւ Զօհրապ ու Կամսարական։ Զգայուսն է որ կը սիրէ մանաւանդ հին վէպին մէջ. զգայականքն է որ կը սկսի սիրապետել երկրորդին մէջ։ Անհետացած սերունդին թատրը փոլցոն է գրեթէ. Վարժապետին աղջկանը թատրն ալ գրեթէ չսկան է։ Դեղագիտական վայելից եւ անձնասիրական մրցմանց աշխարհը կ'ածկանայ՝ տեղի տալով գործոց ու նենգախաղաց աշխարհին որ իրեն յատուկ հրապոյրները ունի, եւ Սէրը... որուն քերները կը մերկացնէ, հիանալի՛ բաներ կը ցուցնէ։ «Դայմակտութի՛ւն» կը գոչեն Զօհրապին ընթերցողք, կամ Զօհրապին ա՛յն ընթերցողք որոնք ընթերցածնէն աւելի՛ն կ'ընեն աներկրայ։ Իսկ ա՛յն ընթերցողներն որոնք վէպը բարոյականի դասարան մը չեն նկատեր, այլ պատկեր մ'ընկերային կեանց զանազանութիւններուն եւ հայելի մը վիպողին հոգւոյն երեւոյթներուն եւ տեսակ մը գեղագիտական հաճոյից, այնպիսիք չնորհապարտ կը զգան ինքզինքնին լսելու այդ լոյսերն ու վայելքներն իրենց մատակարարող հեղինակին։

Բարոյականի խնդիրն, որ յետոյ թէ՛ մեր մէջ ամէն անգամ կը յուզուի վիպասանութեանց առթիւ, միանգամ ընդ միշտ պէտք է լուծուի այսպէս. — վէպը ամէնէն առաջ արուեստի գործ մըն է, ինչպէս որ յօդուա-

ծիս սկիզբն ալ ըսի (Տե՛ս Մասիսի նախորդ թիւը)։ Քաջ Թախանցած եմ հեղինակի մը հոգեբանութեան. գրելիէ երբեք հեղինակ մը վէպին վերջակէտը դրած առեն չի հարցներ ինքզինքին թէ՝ մնըրեալ կինն համեստութեան եւ չնայդ այրն հաւատարմութեան պիտի բերէ՞. այլ թէ պիտի հաւնի՞ վէպը, պիտի յուզէ՞ կամ պիտի զրօսցնէ՞։ Զօհրապին անկեղծութիւնը ծանօթ ըլլալով, տարբեր յայտարարութիւն մը չեմ կարծեր որ ընէր, եթէ անզուգական մեր վիպողին հարցուէր թէ ի՞նչ նպատակաւ վէպ կը գրէ։ Սակայն կը պատահի որ անբարոյական համարուած նպատակն, եւ ամէնէն անբարոյական համարուածն՝ առաքինութեան մրցանակի արժանի նոր պաշտպանողական մ'ըլլայ սիրոյ զոհի մը, անմեղ աղջկան մը, զոր ընկերութիւնը կը լքանէ՝ զայն մնըրեցնելէ յետոյ։ Այսպէս, վէպն, իսկապէս արուեստի գործ, կ'ըլլայ բարոյական։

* * *

Գանք Նորավէպ բառին կազմութեան։ Անկեղծօրէն խօսելով, ես չեմ ախորժիր որ Հանդէսներու սիւնակները՝ գրականութեան համար բացուած՝ բառերու ցանկերով լեցուին։ Հաւազայն չէ՞ նոր բառեր չինել, քանի որ շատ բառերու պէտքն զգալի է դեռ, քան որդէն հինցած՝ երկար գործածութեամբ նուիրագործուած բառերն հրելով գործածութենէն դուրս հանելու նկրտիլ, ինչ որ՝ վարեմի բանաձեւով մը՝ կը կոչուի զո՛ւր վաստակ, եւ անօգո՛ւտ ջանք։ Գրելու այնքա՛ն նիւթ կայ դեռ, զի Գրականութիւնն հազիւ կը սկսի Հայոց համար. եւ ամէն նիւթ այնքա՛ն զանազան հայեցակէտերով կրնայ քննուիլ ու ճառուիլ։ Իրական կեանքի մէջ այնքա՛ն պատկեր կայ փոխադրուելու Գրականութեան մէջ։ Մարդն իր հայեցողութիւններուն մէջ այնքա՛ն տեսիլներու կը հանդիպի, այնքա՛ն երանգներ կը զանազանէ, այնքա՛ն հակադիրներ կ'որոշէ։ Հոգւոյն յոյզերը՝ կենաց ամէն վիճակի մէջ կը տարբերին, եւ իւրաքանչիւրն իր բացատրութիւնն ունի զոր պէտք է գտնել եւ հատաւորել՝ օգտուելով լեզուին գանձերէն։ Եւ լեզուն, ա՛հ, այնքա՛ն գանձեր ունի։ Գաւառական բառարան, գաւառական դրականութիւն կ'ըսեն. եւ իրօք կայ այն, իրօք կան առանձ, ա՛յ դեռ Պոլսականին համեմատական, այլ Պոլսականին հետ մրցելու կարող արդէն։ Թէկատինցիին այդ էջը, զոր օրինակ, եւ ոչ մէկերնուս գրուածքին կը նմանի։ Ես սեպհական պատկեր մը դիտելու զգայութիւնը կրեցի։

ԵՂԻԱ ՏԷՄԻՐՃԻՊԱՇԵԱՆ

Վրիպակ. — Յօդուածիս Ա. մասին մէջ, որ հրատարակուեցաւ նախորդ չարթուն, «հաճոյապարարելու»ն պէտք է կարդալ «հաճոյապարարելու»։ «Անտարակոյս, անխմաստասիրական, նոյն իսկ անբնախօսական է վէմի տակ ճգել ենթակայի մը, ընթերցողի մը տպաւորութիւնն. այդ բնազդներն հիմնապէս եւ առ յաւէտ չեն անզօրիր գրքի մը ընթերցումէն։» Սոյն պարբերութեան մէջ՝ շեղագիր երկու բառերը չեն չարուած, եւ պարբերութիւնն անխմանալի է եղած։ «Գրասիրաց ու գրասիրուհեաց» եւ ոչ «կամ»։

ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ

Ծանօթ բառ մը, հնութեղ, դիւրիմաց, անճնաւորութիւնը գծուող հրապոյրով մը։

Մէկը լեզուի հրաշալիքներէն, որոնց նիւթական կեղեւը կամ արտաքին պատուհակը շա՛տ անօսր եւ աննշմարելի է։ Այնպէս որ աչքի մը թարթիկ սեւեռում մը այդ գոհար բաւին վրայ, բաւական է երկար խորհրդածութիւններու մէջ խորասուզելու զքեզ. ճիշտ մանրադիտական ասպնջականի մը պէս, որ իր թախանցիկ ուշադրութեան տակ՝ չքեղ, լայնածիր տեսարան մը կը ցուցակէ քեզի։

Այդ համակ գաղափար բառը, սակայն, հատարակ կիրարկումով մը յաճախ կը կորնչնէ իր ճշմարիտ իմաստը մեր առօրեայ վարմունքին ու խօսակցութեան մէջ։ Բայց կեանքի նշանակութեան եւ յարաճուն զարգացման համար, կարեւոր է որ մէկը չա՛տ կանուխէն ընտելանայ անոր ուղիղ հասկացողութեանը,

եթէ կ'ուզէ ուշագրաւ դէմք մը ըլլալ կեանքի թատրին վրայ ։

Նկարագիր բառը գիտական եւ բարոյական կրկնակ դրոշմ մը ունենալով , հաւատարակչռուած գործարաններ ունի , որուն նկարագրին կազմութեան վրայ կ'ազդեն միջավայրը , ապրելու պայմանները , ջղային դրութիւնը , տալով անոր ուրոյն ինքնահատկութիւն մը ։ Բայց նկարագրին զուտ գիտական բացատրութիւնն ըլլալով տակաւ , այնքան չի չահագրգռեր զմեզ , որքան անոր հոգեբանական եւ բարոյական կողմը ։

Հոգեբանական ճշմարտութիւն մըն է թէ մարդկային զգացումները , խմացական կարողութիւնները եւ զմեզ վարող գլխաւոր շարժառիթները — պատուոյ , փառասիրութեան , համակրութեան եւայլն — մարդուն էութեան կազմական յօրինուած քին հատարակաց տարրերն են ։ Իսկապէս չկայ մարդկային զգացում մը որ բացարձակապէս օտար ըլլայ որեւէ իւղ անհատի մը , եւ մարդիկ իրենց զգացումներուն ու կարողութիւններուն վրայ միայն աստիճանով կը տարբերին իրարմէ ։ Ուստի , նկարագիրը հոգեբանօրէն՝ մասնաւոր այժերու այն մասնաւոր աստիճանը եւ ընդհանուր շարժառիթներու այն ինքնայատուկ բազկացութիւնը կամ ուժգնութեան թափն է որ իրականութիւն գտած է մարդուն մէջ ։

Սակայն ամէնէն աւելի բարոյական մարդուն մէջ է որ նկարագիրը երեւան կուգայ իր բարձրագոյն արտայայտութեամբը , քանի որ այդ պարարտ հողին վրայ միայն կրնայ գիտակից անձնաւորութիւն մըն «Մարդս ըլ պատմութիւնն է իր նկարագիրը» կ'ըսէ Կէօթէ եւ այս՝ անշուշտ լոյն հայեցակէտն մըն է մարդուն վրայ արձակուած ։ Ըստ ուրուն , մէն մի դէպք միայն հետք մը կը թողու անոր վրայ եւ ամէն յուզում իր ներմուծման խարանը կը դրոշմէ սրտին վրայ ։ Այդ դէպքերը , որոնք կ'ենթարկուին մարդ մը , իրենց չարունակութեան եւ իրենց հետեւած քին մէջ կը կազմեն կենսագրութիւն մը որ եզական է եւ ուրիշ մէկու մը չնմանիր ։

Բայց խնդիր է թէ այդ մարդը կրցա՞ծ է չինել իր մէջ բարոյական կորով մը որ դառնայ անոր կոչումն ու կենսական պահանջը ։

Նկարագիրը , այդ ըմբռնումով , համապնդ է մարդուն յատկութիւններուն , ներքին միութեամբ մը ուժգնացած , ուր կը գործակցին իմացութիւնն ու կամքը ։ Ուր որ կազմուած է նկարագիր մը , հոն մարդը ամրողջ է եւ ներդաշնակ , գիտակցութիւնը պատակուած չէ , բաղձանքները տարտամ ցրուածութիւն մը չունին ։ Այնպիսին իր աշխատութեան մէջ հաստատամիտ , իր համոզումներուն մէջ հզօր , իր սրտին կապակցութիւններուն մէջ հաւատարիմ է եւ անկեղծ ։

Ինչպէս որ արուեստագիտական գործի մը բովանդակ արժէքը կը կայանայ այն ցայտուն եւ տիրող նկարագրին մէջ որ առոյգին նայուածքով մը ցնորդ յուզումներ յատաջ կը բերէ քու մէջդ , այնպէս ալ նկարագրի յայտնի դրոշմը պէտք է որ ցոլանայ մարդու մը վրայ որ իր անհատականութեան զօրութիւնը եւ առանձնայատկութիւնը կազմէ ։ Որչափ մէկը յաջողած է զարգացնել իր մէջ նկարագիր մը , նոյնքան բարոյապէս կատարեալ էակ մըն է ան . վասնզի անո՛վ կ'աւարտի մարդը , ինչպէս ծառը պատղովը ։

Թէպէտ՝ նկարագրի տեսակէտով փափագելի եւ վայելուչ թուի մեզի նոյն եւ նման ներկայացնել մարդը իր կեանքի բոլոր վայրկեաններուն մէջ , բայց իրապէս մշանջենաւոր եռանդուն մըն է անոր հոգեկան վիճակը ։ Ծնող եւ մարդ յիշատակներ , վիշտ մը , ուրախութիւն մը , մտադրազուտ մը կ'ելլանակաւորեն զայն ։

Բայց սա տարբ է որ ճշմարիտ նկարագիրը , եթէ կազմուած է , անսպառելի զօրութիւն մը ունի , անդրդուելի եւ անխախտ ժայռի մը պէս որուն մակերեսէն կուգան կ'անցնին մտածումներու եւ զգացումներու

անվերջ հոսանքներ, առանց խորապէս այլայլելու մարդուն ինքնութիւնը, եւ առանց կարենալու խախտել հոգիի եւ մտքի այդ անշարժ հիմնաքարը։

Արդեօք, գիտութեան եւ բարոյագիտի զուգընթաց գործակցութեամբ, հնարաւո՞ր է նկարագրի մը ամրողջական եւ ճշգրիտ ցոյց ցուտը։ Առաջինը կանխավ ճշդել մարդու մը ընդարաստութիւնը (innéité), այսինքն թէ ինչ բերած է ան իր ծնած առենը, եւ երկրորդը՝ կարենալ հետեւիլ անոր հոգեկան վիճակներուն, իրենց բոլոր յայտնութեանց մէջ, յորմէհետէ սկսած է ապրիլ նա ընկերական կեանք մը։ Սակայն, վիճելի կէտ մըն է նկարագրի այդ ներկայացումը։ Վասնզի ամէնէն յայտնի, կարկառուն եւ ուռճացուած դէմքերն անգամ՝ ընդհատներ կը թողուն իրենց կենսագրութեան մէջ. ու կը կասկածէ թէ կան թաքուն չարժասիրներ, փոքրիկ ապրակներ ալ, որոնք թէեւ մեծ փոփոխութիւններ յառաջ բերած ըլլան անոնց ներքին կեանքին մէջ, սակայն ամէնէն նրբաւիրտ եւ հոգերան կենսագիրներուս տեսութենէն վրիժէ իսկ կը խուսափին։

Այսու ամենայնիւ, որովհետեւ նկարագրի ակր մարդուն գործունէութիւնը բարոյական որոշ եւ բացայայտ սկզբունքներու վրայ կը հանգչի, դիւրաւ կարող ես հետեւիլ իր ձգտումներու, գաղափարներու եւ զգացումներու լայն գիծերուն, որոնք միշտ առաջնորդական գնացք մը ունին, բարոյական բարձրութիւն մը ցուցնելով։

Նոյնպէս, նկարագիրը չփոթելու չէ համբաւին հետ, քանի որ համբաւը յաճախ արժանիքին արձագանգն ու առաւերն է, մինչ նկարագիրը իրական արժանիքն է։ Համբաւին ծաւալը ժամանակի եւ միջոցի համեմատ կ'ընդլայնի եւ կ'ամրիոփուի. եւ այն բարոյական կամ մտաւոր գերազանցութիւնը որ այսօր համբաւին թեւերով չլացուցիչ բարձրութիւններու կը հանէ գիտուն մը, օրինակի համար, քիչ յետոյ կրնայ հասարակաց ծիրք մը դառնալ, որով համբաւն ալ կը ծրարէ իր թեւերը։ Միջին դարու մէջ յունարէն գիտցողը գիտնական կը հռչակուէր, բայց այսօր այդ պայմանը շատ անբաւական է համբաւ մը չինելու համար։ Ու յանկարծական հիասթափում մը չը կրելու նախազգուշութեամբ, կարեւոր է միշտ նկարագիր փնտռել համբաւելին քովը, քանզի արժանիքը նկարագրի մը հասուն պտուղն է։

Նկարագիրը, ուրեմն, ամրողջ մարդն է, կամքին մէջ խտացած, որուն հրաշալի արտայայտութիւնը հա՞րկ է ըսել թէ բարիին մէջ պէտք է որ երեւնայ, եւ նկարագիր ունեցողները միշտ բարերար դեր մը կատարած են իրենց շրջանակին մէջ։ Անո՛նք են լաւագոյն ըմբիշը կեանքի պայքարին մէջ, տոկուն ու պատշաճ հանդերձանքով մը օժտուած, որոնք աւելի յաւակ փայլով մը դուրս կուգան կեանքի յորձանքէն։

Նկարագիրը զարգացման բողբոջն է, կենսական ոյժը որ կը հասունցնէ բարոյական մարդը, թօթափելով հետզհետէ այն նիւթական կեղեւանքները՝ որոնք նեղ կաշկանդումներ կը դառնան ապրող ամրողջութեան մը շուրջը, ինչպէս որ ցորենահատը ծլած առենը մէկդի կը նետէ իր անպէտ թեփերը, իր անկենդան փոճոկները։

Նկարագիրը պարտաւորութիւնն է, մեծ հոգիներու չարժիչ զսպանակը. անհրաժեշտ պայման մը ամէն մարդու որ կը բաղձայ բարձր ու ազնուական անձնաւորութիւն մը ընել ինքզինքը։ Կ'ուզե՞ս խուժանին ստորնադաս հոսանքէն զատել զքեզ, վեր առնել քու փոքրիկ գոյութիւնդ որ կէտ մըն է այս անհուն մրջիւնոցին մէջ, նկարագիր ունեցի՛ր։

Անկարագիրը անձնաւորութիւն մը չէ։

Արմաշ

ՀԱՒՐՄԱՒ

Գոհութեամբ կը ծանուցանենք թէ Վեհ. Սուլթանը բարեհաճած է Սալիսէի ատենան չնորհել Մանգուամի էֆֆեատ օրամերթի արտօնատէր Յովհաննէս Էֆէնտի Գայսէրեանի՝ ի վարձ իր բարեւք ծառայութեանց։ Կը շնորհաւորենք մեր մեծարոյ պաշտօնակիցը՝ կայսերական բարձր գնահատման արժանանալուն առթիւ։

ՎԵՐՋԻՆ ԽՕՍՔ ՄԸ

ԱՌ ՅՈՎՀ. ՀՖ. ԴԱՋԱՆՃԵԱՆ. — «Նոր-բավէպ»ի մասին Բիւրակի մէջ ձեր գրածը չէի կարդացած ու ցարդ ալ կարդացած չեմ։ «Դիտողութեան» մէջ բան եմ արդէն որ կարապետ Էֆ. Իթիւճեան զմեզ վկայութեան կոչած է ու յայտնի էր որ իր գրածէն կ'առնէի ձեզ վերագրուած կարծիքը այդ բառին նկատմամբ։ Եթէ թիւրիմացութիւն կայ, ինչպէս կ'ըսէք, աղբիւրը Իթիւճեան Էֆէնտին է, ու անոր դէմ հարկ էր որ կանուխէն բողոքէիք, կամ գէթ ձեր բողոքը զուգադիպէր իմ դիտողութեան։ Գալով ձեր գրածին թէ Բագրատունեայն Զարգացեալոց Քեռականութիւնը տակնուվրայ ընելով սիւնակ մը լեցուն օրինակներ չարեր եմ՝ ապացուցանելու համար թէ հայերէնի մէջ ածականները գոյականներու հետ ալ կրնան բարդուիլ եւ ձեւացնել նորիմաստ գոյականներ, կ'երեւի թէ առանց կանխաւ կարեւոր եղած բաղդատութիւնը ընելու գրած էք, վասն զի պիտի տեսնէիք թէ իմ յառաջ բերած վաթսուն եւ մեկ օրինակներուս մէջէն միայն հինգ հատը յիշուած են Բագրատունեայն Քեռականութեան մէջ։ Իմ կոչումս անկէ միայն կանոնին կրկին բանաձեւերն եղած էին, իսկ թէ պարապ յոգնութիւն մ'էր այդպիսի հաստատութիւն մը, ինչպէս կ'ըսէք, ես ընդհակառակն, Իթիւճեան էֆէնտիի յօդուածը կարդալէ յետոյ, յայտնի պէտք մը կը տեսնէի ատոր, քանի որ կը մտացուէր թէ նոր բառը, իբրեւ ածական մը, իւր բարդութեանց մէջ կը հպատակի ածականներու բարդութեանց ընդհանուր կանոններուն, որոց հաւելուած նոքա կրնան, բայարմատներէ զատ, նաեւ գոյականներու հետ վիճանալ՝ ո'չ թէ միայն ածականներ, այլ նոյն իսկ նոր գոյականներ յառաջ բերելու համար։ Շատ տարակոյս չէք երեւիր նաեւ հաւանելու որ «նորատունկ» բառը իբրեւ գոյական ալ գործածուած ըլլայ նոր տունկ նշանակութեամբ։ Հայկազեան Բառարանին մէջ դիւրաւ կրնաք այդ գործածութեան առնչնորիր օրինակները գտնել, Ս. Գրքէն յառաջ բերուած։

Ռ. Ճ. Պ.

ԴԷՊԻ ՋՈՒՐԵՐԸ

(ՖԱՆԹԷԶԻ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

ԴԵՐԱԿԱՏԱՐՆԵՐ

ԱՄՈՒՍԻՆԸ.—Ամրակում Մարմաչեան, 52 տարեկան, բարձրահասակ, գիրուկ գաւառացի մը՝ Կ. Պոլսոյ մէջ հարստացած։ *Որոշիչ նշան.* կուզէ եւրոպական կրթութիւն մը կեղծել ու չյաջողիր։

ՏԻԿԻՆԸ.—Ադրինէ, 25 տարեկան, երեքային եակ մը՝ որ բանաստեղծութիւն եւ Wonderful կը բուբէ։ *Որոշիչ նշան* շատ խօսուած Բերայի մէջ։

ԲԺԻԹԸՆԸ.—Տօքթոր Հաճոյեան, 37 տարեկան. Բարիզի համալսարանէն. մասնագէտ-կնահաճ։ *Որոշիչ նշան.* իր կամքը միշտ կը յարմարի իր կին հիւանդներուն կամքին։

ՍՊԱՍԱՒՈՐ ՄԸ.—Աշխարհիս բոլոր սպասաւորներուն նման։

—

ՏԵՍԱՐԱՆ ԱՌԱՋԻՆ

Տիկինին boudoire*ը, բաց գոյնով ներկեալ կահ կարասիներով. անկիւնը* Psychée *հայելի մը՝ ժանեակէ վարագոյրով. պատերուն վրայ մէկ քանի չքնաղ պատկերներ տիկինին կողմէ գծուած. մէկ կողմը պատկերակալ մը* (chevalet) *որուն վրայ՝ չլմնցած դաշտանկար մը կը սպասէ։*

Տիկինը. — *Մահճաքոյր մը մէջ ընկողմանած. ձեռքը* Demie-Vierges *մը զոր երբեմն ի մը տող կը կարդայ։*

Սպասաւորը. — (Frac, plastron *եւ ճերմակ փողկապ։ — Կը ծանուցանէ եւրոպական ձեւով մը։*) *Տօքթոր Հաճոյեանը։*

Տիկինը. — (*Ինչ մը ժողովուելով*) *Թո՛ղ հրամմէ։*

(*Տօքթորը կը մտնէ*)

Տիկինը. — (*Ոգևած ձեւով մը*) — *Հրամմեցէք, Տօքթոր, չնորհակալ եմ որ եկաք, ես ալ ձեզի կը սպասէի։*

(*Սպասաւորը կերթայ*)

Բժիշկը. — (*Դէպ ի տիկինը կը յառաջանայ ու եռանդով ամոր ձեռքը կը բռնէ։ Պեխերը սովորականէն աւելի ոլորուն են. մազերը աւելի խնամով սանրուած։*) *Ձեր առմնակը առանալուս պէս, տիկին, ամէն ջանք ըրի ժամանակին հոս գտնուելու։*

(*Կուզէ ամոր ձեռքը համբուրել*)

Տիկինը. — (*Շուարած՝ ձեռքը կը բաշէ*) *Ի՞նչ կ'ընէք, տօքթոր . . .։*

Բժիշկը. — (*Առանց շփոթելու՝ անմիջապես ինքզինքը ժողվելով. կատակի ձեւով*) *Ներողական կենցաղագիտութեան ձեւ մըն է զոր կարժէ մեր բարքերուն մէջ մացնել։*

Տիկինը. — (*Նմանապես կատակի ձեւով*) *Մենք չակռինք, ատքմոր, հեռեւաղ ըլլանք։*

Բժիշկը. — (*կատակը շարունակելով*) — *Ինչպէս որ կուզէք։*

Տիկինը. — *Ձեզի գրած էի որ բարեհաճիք զիս տեսնելու գալ։*

Բժիշկը. — *Ինծի համար երջանկութիւն մըն է ձեր հրամանները առնել, տիկին։*

Տիկինը. — (*Շարունակելով*) *Եւ խնդրած էի որ այս ժամուս այցելէիք որպէսզի ամուսինս տունը չգտնուի։*

Բժիշկը. — (*Նմանապես*) — *Եւ ահա ինծ երջանկութիւն մը՝ երբ ձեր հրամանները այս մասնաւոր ձեւը ունենան։*

Տիկինը. — (*Զարանգի*) *Մասնաւոր նպատակ մը ունէի ամուսնոյս բացակայութեանը գալերնուդ բաղձալով։*

Բժիշկը. — (*Գոհ*) *Ենթադրեցի։*

Տիկինը. — *Սակայն կարծեմ սխալ դատեցիք, եթէ ձեր սենեակը մտած առնուան չարժուէն դատեմ։*

Բժիշկը. — *Ախո՜ս . . .*

Տիկինը. — (*Միշտ չարանգի*) — *Իմ նպատակս խնդրել է ձեզմէ որ դիւրացնէք ճամբորդութիւն մը զոր կը փափաքիմ կատարել . . .* (*ինչ մը մտածելով*) *առողջութեանս համար։*

Բժիշկը. — (*Ինքնիրեն*) *Դիւրա՜ցնել . . .* (*բարձր*) *Անհանգի՞ստ էք, տիկին։*

Տիկինը. — (*Նազանիով*) — *Շատ անհանգիստ, ատքմոր, մանաւանդ չըլնե՛րս . . .*

Բժիշկը. — *Ո՞ր չուրերը կուզէք երթալ։*

Տիկինը. — *Քարլըպատ։*

Բժիշկը. — *Քարլըպա՜տ* (*Ուսանողութեան առեւնուան դասը յիշելով.*) affection du tube digestif, constipation, lithiase biliaire, calculs du foie, obésité, goute, gravelle, diabète, arthritisme. *որ եւ է յարաբերութիւն մը չեմ տեսներ, տիկին, ձեր չիշերուն վիճակին եւ Քարլըպատի մէջ։*

Տիկինը. — *Ինչո՞ւ։*

Բժիշկը. — *Ի՞նչպէս կուզէք որ ձեզ Քարլըպատ երթալ յանձնարարեմ. Քարլըպատ ընդհանրապէս դեր, արիւնոտ մարդերու տեղն է. որքան ալ մեծ ըլլայ հաճոյակատարութիւնս, չեմ կրնար այնքան անհատական յանձնարարութիւն մը ընել. պարզապէս ծիծաղելի կըլլամ եթէ ձեզ նման երիտասարդ տիկին մը Քարլըպատ ղրկեմ։*

Տիկինը. — (*Աչքերը արցունքով լեցուած*) *Ի՞նչպէս, ատքմոր, պիտի մերժէ՞ք այս պըզտիկ խնդրանքս վերջերս ձեր բոլոր հիւանդներուն փափաքին միշտ յարմարած էք։* (*Բուռն*) *Եւ եթէ չկրնաս բոլորովին ատքի պիտի ելլեն հոս մնալովս, եթէ միշտ տրտում ու տխուր պիտի ըլլամ, (աւելի մեղմ, ժպիտով մը) ըսէք կաղաչեմ, ձեր պաշտօնը մարդիկը հիւանդացնե՞լ է, չէ նէ հիւանդները բուժել* (*աչքերը աւնոր աչքերուն յառած. աւելի ժըպտուն*) *ինչո՞ւ ձեր* client *ներէն մէկուն հիւանդանալուն առաջքը չպիտի առնէք, երբ ձեր կարողութեան մէջն է անիկա։*

Բժիշկը. — (*Վարանումով*) *Սակայն կարելի չէ, տիկին, այնքան անհատական է որ . . .*

Տիկինը. — (*Տեղեն կելլէ եւ դեպի բժիշկը կերթայ. աւնոր մօտը կեցած. նազանիով*) *Ախկա ալ* médecine préventive *մը չէ՞ ան։*

Բժիշկը. — (*կես յաղթուած*) — *Եթէ գոնէ բացատրութիւն մը կարենայի գտնել, հաւատացէք որ . . .*

Տիկինը. — (*Ձեռքը կերկնցնէ*) *Ուզէք նէ կը գտնէք։*

Բժիշկը. — (*Աւնոր ձեռքը բռնելով*) *Պիտի աշխատիմ, տիկին, պիտի ջանամ։*

Տիկինը. — (*Ուրախ*) *Աւելի աղէկ կ'ըլլայ որ դուք պէտք ցուցնէք եւ ես մերժելու ձեւեր առնեմ. ատանկով ամուսինս աւելի դիւրաւ կը հաւանի, կը հաճի՞ք։*

Բժիշկը. — (*Ապշած*) — *Ի՞նչպէս . . .*

Տիկինը. (*Զարհուրանքի համարձակ*) — *Եա այս իրիկուն կ'ըսեմ ամուսինիս թէ չկրնայինք ատենօք ելլուս ձեզ հրաւիրեցի, թէ դուք կը պնդէք անպատճառ Քարլըպատ երթալուս եւ թէ սակայն ես չեմ հաւանիր հոն երթալ, եթէ նոյն իսկ մեռնիլս պիտանայ։*

Բժիշկը. — *Կաղաչեմ, տիկին, ատանկ բան կ'ըլլայ մի՞ . . .*

Տիկինը. — (*Բոլորովին աւնոր մօտեցած, խստմնապից ակնարկով մը*) *Կին* client *ներդ*

պէտք է միշտ գոհացնել, այնպէս չէ՞ տօքթոր։

Բժիշկը. — (Համառօտակ, նորեն ձեռքերը թոնելով) Շա՛տ լաւ տիկին, ձեզի որ եւ է ծառայութիւն մատուցել կարելի չէ։

Տիկինը. — (Քիչ մը ետ դառնալով, միշտ աչքերը անոր աչքերուն յառած) Հետեւաբար, եթէ վաղը առաւօտեան հոս գտնուած առենը ձեզ հրաւիրենք, ձեր rôle ը գիտէք։

Բժիշկը. — Rôle ը . . . շատ ճիշտ ըսիք։

Տիկինը. — Հիմա խնդիրը լաւ դերակատար մը ըլլալուն մէջ կը կայանայ։

Բժիշկը. — Այս գիշեր մինչեւ առաւօտ պիտի սերտեմ դերս . . . տիկին, եթէ դիս վստահացնէք թէ ձեր աչքերը առողջ չեն։ (Ժպիտ մը տիկինին այտերուն վրայ — Բժիշկը կը մեկնի)։

ՏԵՍԱՐԱՆ Բ.

(Ընդունելութեան սենեակ մը Բերա, Մարմաչեանները տանը մէջ, կարասիները չափազանց ճոխ, սակայն անճաշակ, Տէր եւ տիկին Մարմաչեան նստած են. Ամբակում էֆէնտին բազկաթոռի մը եւ Տիկին Ասրինէ՝ քիչ մը հեռուն՝ աթոռի մը վրայ)

Ամուսիքը. (*«Բիւզանդիոն» կարդալով*) Բանպակի թիւացային հանար գրածը չիտակ չէ. այս շաբթու $521^1/_2$ հակ ծախուեցաւ եւ ոչ $1011^1/_4$։ Աֆիոնի թիւացան հիչ հասկցած չունի. աֆիոնի խնդրանքը շատ տաք է. չեմ գիտեր ի՞նչու կը պնդէ թէ գիները պիտի իյնան։ (*Աչքերէն ձեռքը կառնէ*) Մանչեսդրի մանածի հրապարակին մասին գրածները կարդացուելու բաներ են։

Տիկինը. — (*Դժգոհ*) — Բանպակը, աֆիոնը, մանածը։ Ա՛ս ի՞նչ էրիկ ունիմ. ես ջիղերս մեռած առենս դուն բանպակն ու աֆիոնը առեր կերթաս։

Ամուսիքը. — (*Վարպետօրէն*) Ինչ կ'ըսես. երկու հազար ոչնկ բանպակ. հարիւր երկու կոդով աֆիոն ունիմ. . . եթէ աս խազէթաճիներուն . . . (*ուղղելով*) խմբագիրներուն բանը չիտակ ըլլայ նէ՝ կրծանեցնեմ գնայ։

Տիկինը. — (*Աղխատանալու վախեն մեկնելի ուզած ատեն*) Ուշադրութիւն ըրէ, մեռաս չընէս ա՛։

Ամուսիքը. — (*Ծաղրական*) — Տեսա՞ր մը, քեզի դալչելուն պէս ինսոր տիխադ ըրիր (*ուղղելով*) ինչպէ՞ս կ'ըսէին . . . չահա . . . չահագրգռուեցար։ Ո՛չ բանկաք ունիմ, ոչ աֆիոն. սակի՛ներ ունիմ ամբողջ Պէյօղլուն վրաս նախանձեցնելու չափ. սակայն թէ՛ բանպակին եւ թէ՛ աֆիոնին բիացան գիտնալու եմ։

Տիկինը. — (*Ինքնիրեն*) — Ի՛նչ վարպետորդի է։

Ամուսիքը. — Է՛յ ըսէ նայինք. զգացածդ ի՞նչ է։

Տիկինը. — Ջիղերուս անտանելի վիճակին ա՛լ չեմ կրնար դիմանալ. երէկ քու մեկնելէդ եաքը, քիչ մնաց որ մեռնէի. տօքթոր Համոյեանը կանչել տուի. ես անոր լսելիք բժիշկ մը կը կարծէի. ան ալ անանկ անկարեւոր բան մը ըսաւ որ . . .

Ամուսիքը. — (*Երեսը բթուեցնելով*) Ըսիր. հանքային ջուրերը . . . ի՞նչ էր անունը . . . Խաղը . . . Խաղը . . .

Տիկինը. — Բարլըճատա։

Ամուսիքը. — (*Ինքնիրեն*) Պոշ բան. ինծի մնայ նէ Պէյօղլու երթալը կը բաւէ։ Սակայն հակառակելուս պէս՝ գաւառացի ես չես հասկնար պիտի ըսէ։ Պարապ տեղը ի՞նչու անոնս աւրեմ. (*բարձր*) քանի որ բժիշկը պէտք կը տեսնայ . . . (*յիշելով*) Այս բժիշկը անիկա չէ՞ մի որ Տիկին Օսկսլեանին յանձնարարեց սանդալներէն կրնակը դարձնելով իջնալ։

Տիկինը. — Այո՛։

Ամուսիքը. — Եւ Տիկին Կրկեսեանը Ալէմտաղի գրկեց որպէսզի Տէրքոզի ջուրը հան բերել տայ ու քթէն ներս քաշէ։

Տիկինը. — Այո՛։

Ամուսիքը. — Անանք օգուտ տեսա՞ն մի։

Տիկինը. — Երկուքն ալ շատ ալէկ են. ըսլսրովին բժշկուեցան։ — Այս տօքթորին յանձնարարութիւնները ծիծաղելի կերեւան ամմա, օգուտին ըսելիք չկայ.

Ամուսիքը. — Բանի որ անանկ է . . .

Տիկինը. — Ես մտադրութիւն ունէի կղզիները երթալ. Բարլըճատա . . . չգիտցած մէկ տեղս . . . (*նազանիով*) գոնէ դո՛ն կարեւոր գալ։

Ամուսիքը. — Այս աման անկարելի է. ես սըմիկէ հունար չեմ կրնար չարժիլ, անանկ շահեր ունիմ որ . . .

Սպասաւորը. — (*Մտնելով*) *Տօքթոր Հա-*
ճոյանը։

Տիկինը. — *Թող հրամմէ։*

(*Սպասաւորը կը մեկնի — Բժիշկը կը մտնէ*)։

Բժիշկը. — *Բարիլըյա, տիկին, բարիլըյա, բարեկա՛մ* (*ձեռքերնին կը թոթուէ*) *Ի՞նչպէս էք, ազէ՞ք էք։*

Ամուսինը. — *Շնորհակալ ենք։*

Բժիշկը. — (*Տիկինի Մարմաչեանին*) *Ի՞նչ պէս եղան ձեր ջիղերը, տիկին։*

Տիկինը. — (*Ծուռահառաչութիւն կեղծելով*) *Ամբողջ գիշերը հագիւ կէս ժամ կրցայ քնանալ. աչքերս գոցածիս պէս ոտկոյլ պատկերներ կը ներկայանային։ Ինքզինքս մեռած կը տեսնէի, յետոյ ամուսինս, որ ուրիշ կրնկան մը հետ կ'ամուսնանար. . . . Ա՛խ, տօքթոր, չէք կրնար երեւակայել թէ երազիս մէջ որքա՜ն լացի։*

Ամուսինը. — (*Շուարած*) — *Հոգիս, ին չո՞ւ անտեղի գաղափարներով ինքզինքդ կը տանջես. չե՞ս գիտեր որ ես զքեզ սրտովս կը սիրեմ։*

Բժիշկը. — (*Ծանր. վարդապետական*) *Սիրելի Ջիղերու զօրաւոր դրգռութիւն մըն է, որ գաղափարներու հակազդեցիկ ընկերակումէն առաջ կուգայ. (հանկիր ժպիտով մը) զգայնական ջղաձգութիւն որ իրենց ամուսնոյն նկատմամբ բուռն սէր մը զգացող կանանց վրայ յաճախ կը տեսնուի։* (*Վարդապետական*) *Իմ անձնական փորձառութիւնս կը ցուցնէ որ միակ դարմանը Քարլսպատի Ջուրերը երթալն է, ուր տիկինը օրը վեց տասն երեք կամիլ միայն պիտի խմէ տեղւոյն հանքային ջուրէն։*

Տիկինը. — *Անկարելի է, տօքթոր, ես չեմ կրնար առանձին այդ օտար երկիրը երթալ։*

Ամուսինը. — (*Միամիտ. գործը դիւրացնել ջանալով*) — *Այդ ջուրը չիջերու մէջ Պոլիս չե՞ն բերեր։* (*Տիկինը կը զարհուրի*)

Բժիշկը. (*Վարդապետական*) — *Կը բերեն. սակայն ջուրին ազդեցութիւնը ոչինչ է այն մասնաւոր դարմանին հետ բազդատելով, որուն պիտի հետեւի անշուշտ տիկինը։*

Ամուսինը. — *Ինչպէ՞ս . . .*

Բժիշկը. — (*Միշտ վարդապետական*) *Միջավայրերու ազդեցութիւնը արդի բժշկութեան մեծագոյն օժանդակն է. հոգեբանութիւն ու բժշկութիւն ձեռք ձեռքի կուտան հիմա ջիղերը հանդարտեցնելու համար. հիւանդ գարմանողը, բժիշկ թէ ամուսին, ամէն բանէ առաջ պէտք է որ կատարեալ փիլիսոփայ մը ըլլայ։*

Ամուսինը. — *Զարմանալի բան. քաղաքը երթալ փիլիսոփայութեան խօսք չէի լսած։*

Բժիշկը. — (*Ծօժարափոյք*) *Պէտք է որ փիլիսոփայութիւնով զբաղիք, եթէ կուզէք երջանիկ ամուսին մը ըլլալ. մեր լեզուին մէջ փիլիսոփայութեան գիրքերու լաւ թարգմանութիւններ կան. Ըլհամի հեղինակութիւնը ամերիկացի միսիոնարները հրատարակած են. Վենեսիկցիներն ու Վիէննայիներն ալ հրատարակութիւններ ունին. տիկինը Քարլսպատ իր բուժումովը զբաղած առենը, Փիլիսոփայութեան հանդարտեցուցիչ վերծանումները բացատրութեան վիշտերը կամրքեն ձեր սրտին մէջ։*

Ամուսինը. — *Կը կարդամ։* (*Ամուսինը մեկ կողմ նայած առենը, բժիշկը նշան կընէ Տիկինին որ մեկնի*)։

Տիկինը. — (*Նշանը հասկնալով*) *Ներեցէք, վայրկեան մը միայն. . .* (*Կը մեկնի*)։

Ամուսինը. (*Բժիշկին մօտենալով, մտերմօրեն*) *Տօքթոր, շատ ազէկ եղաւ որ կինս դուրս ելաւ. ես լսած էի որ Քարլսպատ արիւնոտ, շիշնաւ մարդիկը կը զրկեն. անցեալ տարի բժիշկները Փարթամեան Ծուէփ ազան զրկեցին 130 քիլօն անցուցած ըլլալուն համար, եւ Մըզմըզեան մահտեսի Ծակոր ազան՝ որովհետեւ Սարը–Եարի խուժադպին ամբողջ աւազները կլլած կը նմանէր։*

Բժիշկը. — *Իրաւունք ունիք։*

Ամուսինը. — *Հետեւաբար չեմ հասկնար թէ ի՞նչու կինդ համար հարկաւոր կը տեսնէք Քարլսպատ երթալ։*

Բժիշկը. — (*Նոնաշապես մտերմօրեն*) *Բժիշկ աւելի հոգերան ըլլալ պէտք է, բարեկամ, այս յանձնարարութեանս նպատակը հասկնալու համար. Տիկինը կը տառապի սրոյ բնդվզումէ մը որ շատ կը տեսնուի իր տարիքը անեցող կիներու վրայ. թերեւս տարիքներու անհաւասարութիւնն ալ ազդեցութենէ զուրկ չէ իր այս վիճակին մէջ. ձեր սիրնոյ մտային եւ զգայնական վիճակը ամուս-*

սալ կուտայ իրեն թէ ի՞նչու քառնրհինգ տա-
րի առաջ ծնած չէ , որպէսզի քառնրհինգ տա-
րի եւս ապրելի կարենար վայելել իր սիրեցեալ
ամուսնոյն կենակցութիւնը · ինք բերնովը
չխոստովանիր ասիկա , սակայն մարմնոյն թէ
հոգւոյն որ եւ է գաղտնիքը չի վրիպիր հո-
գեբան բժիշկին ուշադրութենէն (Վարդապե-
տական) Ի՞նչ է այս հիւանդութեան դարմանը,
զինքը պրկել տեղ մը ուր չափազանց առող-
ջութեան , ուրիշ խօսքով չափազանց կեանքի
տխուր հեռուներն աչքի կը ներկայանան
ամէն կողմ . . . (Մեծմօրեն) ասիկէ վատ այդ
վաթսուն երեք կաթիլ ջուրը զոր Տիկինը
պիտի խմէ , քիչ մը աւելի պիտի նիհարցնէ
զինքը , որուն պիտի յաջորդէ Պոլիս դառնա
լէն եաքը մեզմ գիրութիւն մը , բացայայտ
նշան որմէ հանդարտութեան : (Խրատական)
Հիմա տեղջերով երազներով լեցուն կին մը
ունիք , եւ Բարլսպատէն դառնալէն եաքը
աչխարհը հասկցած , իր հաւատարակշռու-
թիւնը գտած կին մը պիտի ունենաք . բա-
նատեղծութիւնով սնած աղջիկը պիտի եր-
թայ , տեղը փորձառու եւ ճարպիկ տանտի-
կին մը գալու համար . կը հասկնա՞ք :

Ամուսինը . (Հիացումով , ինքնիրեն) Ի՞նչ խոշոր հմտութիւն ունի (բարձր) քանի որ փորձառու եւ ճարպիկ տանտիկին մը պիտի ըլլայ , անպատճառ պէտք է որ այս ճամ-
բորդութիւնը ընէ , որ եւ է ծախք աւելորդ չէ փորձառու եւ ճարպիկ կին մը ունենալու համար : Աւելնայն սիրով Խարլզպատ կը դրր-
կեմ :

Բժիշկը . — Ձեր դրկելը բաւական չէ . պէտք է որ ինք ալ յօժարի երթալ :

Ամուսինը . — (Մտածելով) — Իրաւունք ունիք . քիչ մը առաջ «մեռնելս գիտեմ նէ նորէն չեմ երթար» կ'ըսէր :

Բժիշկը . — Ասոր միակ միջոցը ձեր կամ-
քովը անոր կամքին վրայ ապրելն է : (Վար-
դապետօրեն) Ձեր կինը հոգեբանօրէն ձեր կամ-
քին ենթակայ կը գտնուի . կրնաք իրեն բնել
տալ ինչ որ կամիք :

Ամուսինը . — (Շուարած) — Ի՞նչ կ'ըսէք , երբեք չէի տարակուսած որ . . . մինչեւ հի-
մա միշտ իր կամքն էր որ կը կատարուէր . դեռ առջի օրը գլուարիկ խնդրի մը առթիւ . . .

Բժիշկը . — (Ընդմիջելով) Այդ մանրա-
մասնութեանց մի՛ նայիք , դուք մինչեւ հիմա իր վրայ չէք ազդած , որովհետեւ չէք ու-
զած ազդել , փախտիք նէ ուզածնիդ կրնաք ընել տալ : (Մարմաչեանի մօտենալով) Բնա-
կան չէ՞ մի որ սրտով ձեզ կապուած կին մը՝ հոգերանօրէն ձեր ազդեցութեանը տակ գըտ-
նուի : (Բուռն) Պէտք է որ դուք հրամայէք իրեն . պէտք է որ ըսէք նայնիսկ թէ Դա-
մաստանականին պիտի դիմէք ամուսնալու-
ծութիւն խնդրելու համար... եթէ ձեզ հնա-
զանդելով Բարլսպատ չերթայ :

Ամուսինը . — (Ինքնիրեն) Ի՞նչ խորին գի-
տութիւն . . .

Բժիշկը . — (Ժպիտով) Ըսածներս ըրէք . նայեցէք ինչ բրաթիք կնիկ մը պիտի ունե-
նաք : (Ոտքի կելլէ) :

Ամուսինը . — (Եւս անդին՝ բաւական ընդ-
երուելը կորուսած) Հոգերնիդ մի ընէք. ինծի Մարմաչեան կ'ըսեն . բան մը մէրամ ընեմ նէ , հախէն կուգամ : (Բժիշկը կը մեկնի)

ՏԵՍԱՐԱՆ Գ.

(Մարմաչեանի ննջասենեակը. Փիլիսոփայութեան գիր-
քեր սեղանին վրայ ունեցուի սենեակ մը , որուն մէջ ա-
ռանձին մնացած գաւառացիի անհոգութիւնը նշմարելի է :)

Մարմաչեան. — (Գիշերազգեստ հագած , սեղանին վրայ փիլիսոփայութեան գիրք մը կը կարդայ) Որքան խորասուրհուրդ բան գաղափարներու զուգորդութիւնը , ծառէ մը տերեւի մը խլնալը կը տեսնաս ու անմիջա-
պէս միտքդ կուգայ որ բանտակի բնացան ալ կրնայ խլնալ . Թաշկինի մը թափը կը տեսնաս , եւ կը մտածես թէ ափիոնի բնա-
ցան ալ դէպի վեր պիտի թափ՞ արդեօք :

(Սպասաւորը ներս կը մտնէ եւ ափսեի մը մէջ նամակ մը կը բերէ)

Մարմաչեան . — (Նամակը կ'առնէ ու վրան կը նայի) Կնոջս գիրը , Խարլզպատէն . . . ես ալ մոռցանկոտութեան մէջ էի նամակ չսպասելուս . . . (Նամակը կը բանայ ու կը սկսի կարդալ : — Սպասաւորը կը մեկնի :)

«Սիրելի ամուսին ,

«Հոս հասնելէս ի վեր չկրցայ քեզի նամակ գրել , յանձնարարութեանդ համեմատ գիշեր ցորեկ առողջութիւնով զբաղած ըլլալուս

համար . ջիղերս չատ հանգստացան՝ հոս անցուցած կեանքիս չնորհիւ . այնպէս որ Պոլիս կատարելապէս ապաքինած վերադառնալս չատ հաւանական է . բարերաղդութիւն մըն է որ մեր Պոլսոյ ծանօթներէն հոս կը գտնուի նաեւ Պ. Էլէնեմոր որուն որքան քաղաքավար երիտասարդ մը ըլլալը դիտես . բարեսրտիկ զուգադիպութեամբ մը Պ. Էլէնեմոր մեհենյն ճեպընթացին մէջ կը գտնուէր որով ես մեկնեցայ Պոլսէն . արդէն կայարանին մէջ մեր քովը եկած ու զմեզ քաղաքավարօրէն բարեւած ըլլալը կը յիշես . . . » (Մօսեզով հիմնիրեն) Էլէնեմո՞ր , ուշադրութիւն չէի ըրած (կարդալը կը շարունակէ) «Շիտակը թէ՛ ճամբորդութեան առենն եւ թէ հոս հասնելէս ի վեր մեր ընտանիքին մատուցած ծառայութիւնները կարելի չէ մոռնալ : Օտար երկրի մէջ առանձին գտուիլս ինծի անզգալի ըրաւ . խնամքի կողմէ ամուսնոյս բացակայութիւնը կը մոռցընէ գրեթէ բարի ազգականի մը պէս : Պ. Էլէնեմոր առանօրէն մտադիր է Պոլիս դառնալ . ես ալ որս.չեցի մեհենյն կառախուսիով գալ , առանձին չճամբորդելու համար . ինքը մեծ հիացում ունի քու վաճառականական կարողութիւններուդ վրայ եւ խոստացաւ որ ամէն ջանք պիտի ընէ այս ամառ կարելի եղածին չափ աթէթ այցելելու մեր տունը . կը յուսամ որ մեր ընտանիքին լաւագոյն բարեկամը պիտի ըլլայ , մանաւանդ որ մեծ ծանօթութիւն ունի մտածի հրատարակին վրայ . . . » (Յաղեզով) Էլէնեմո՞ր , այն երիտասարդը չէ՞ մի որ այս ձմեռ միչտ կնկանս չորս կողմը կը պտըտէր . մէկ երկու անգամ ալ Աւորինէն դիտած առենը շաշինապու պէս բաներ ըլլալը տեսայ . . . (մտածելով) այս գործը քիչ մը պղտոր կ'երեւայ ինծի . գաղափարներուս զուգորդութիւնը . . . (սթափելով) այս գործը չատ խառնակութեան կ'երեւայ կոր . . . կնոջս հիւանդութիւնը . . . Խորտակատ . . . Էլէնեմորը մեհենյն կառախուսիին մէջ . . . (դողդողովին սթափած , տղայութեանը ատեն գտած դասերեն քառ մը յիշելով) Աստուց ամէնը եղկերաւորքով մրն է ինծի համար չինուած :

ԴԼԱՆԻԿ

ՍՓՓԵՓՓ

Ինչ աղուոր է , միասկ ըլլալ
Քաղիեն հեռու , ծառի մը տակ
Սիրով արբշիռ աննըպատակ
Երազել ու խոկալ :

Որքա՜ն հաղցր է , միասկ ըլլալ
Ունկնդրելով դաշնաւուրիս
Ձայնը հզօր , ձայնը խորին
Նուագել ու յուսալ :

Բայց ի՜նչ տխուր, ո՜հ Աստուած իմ ,
Սիրն է անոր՝ ուրիս մէջ վառ
Երբ որ միասկ , անոր համար
Ես լամ ու տառապիմ :

ՏՕՒՐՆՕ

ԹՌՉՈՒՆՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՐՀԷՆ

(ԳԻՏԱԿԱՆ ՔՐՈՆԻԿ)

Ա.

Որովայնախօս թռչուն. — Թռչնական գաւառաբարբառ. — Արուեստի սկիզբ. — Հետաքրքրական պատմութիւններ

Պ. Լուի Մէնկօ՝ թռչուններուն նմանցնելու կարողութեան վրայ հետաքրքրաշարժ պատմութիւն մը հաղորդեց վերջերս Նիսի Բնական Գիտութեանց ընկերութեան : Ահա իր պատմութիւնը . — «1893 Ապրիլէն ի վեր սեփականութիւնս եղած է հասարակ ճնճղուկ մը , որուն վանդակին մէջ կը գտնուէին նաեւ խայտիտ մը (խափիճօս) , եկեքանիկ մը եւ երկու դեղձանիկ : Հապա թէ դրացնութիւնը քանի մը ամիս տեւած էր , ճնճղուկը կատարելապէս նմանցուց իր ընկերներուն երգը : Խայտիտին պէս ճվճվաց , եկեքանիկին պէս դայլայլեց եւ դեղձանիկին պէս ճարտարօրէն խազդուց , թրթռացուց ձայնը : Զարմանալին հոս է որ այս թռչունը ամենեւին երգել չի գիտեր , այլեւս ճնճղուկի պէս չի կրնար ճչել որովհետեւ բոյնէն առնուած ժամանակը շատ պզտիկ ըլլալով , ատիթ չէր ունեցած

երգի դաս առնել իր ծնողներէն» : Թռչուն մը կայ , որուն երգը որովայնախօսի մը ձայնին կը նմանի , արագ եւ կցկտուր պարբերու-թիւններէ բաղկացած եւ մեղմ խաղով մը վերջացած : Այս թռչունը կատարելագէտ կը կեղծէ չրջակայ աղմուկները : Պէքըր անուն գիտնական մը կը պատմէ թէ Սիր Նահանգին մէջ (Աւստրիա) չգեչարժ սղոցարան մը կար : Կիրակի օրերը , երբ ամէն աշխատութիւն կը դադրէր , հեռուն , անտառին մէջէն կը լսուէին չան մը հաչիւնը , մարդու մը խնդուքը , տղաքներու լալիւնը , սղոցին աղմուկը եւ զանազան թռչուններու մերթ ներդաշնակ ու դեղաձայն , եւ մերթ խռպոտ ու անախորժ երգերը : Այս բոլոր ձայներու հեղինակն էր որովայնախօս թռչունը , որ իր բոյնը հաստատած էր սղոցարանէն ո՛չ շատ հեռու :

Մխեհոյն տեսակէտ թռչուններու երգը կըննայ տարբերիլ այդ թռչուններուն բնական երկրին համեմատ : Անոնք ալ , մեզի պէս , դաւառաբարբառներ ունին . — թերեւս լեզուական պայքարներ ալ — : Հիմը նոյնն է , բայց մանրամասնութիւնները կը տարբերին : Իրարայութիւնը մանաւանդ շատ արագ է դեղձանիկներու համար : Թիւրկնդի դեղձանիկները , զոր օրինակ , աւելի լաւ կ'երգեն քան Հարձի դեղձանիկները : Անոնց երգն ընդունակ է բարեփոխուելու՝ լուսած երգի մը ազդեցութեան տակ : Բարերախտաբար հակում մը ունին իրենցինէն աւելի ներդաշնակ երգ մը ընդօրինակելու միտ : Այսպէս , եթէ տեղ մը քանի երաժիշտ թռչուն մը երեւան եկնէ , նոյն տեսակին միւս ներկայացուցիչները կը փութան իրենց ձայնը խոտոր դպալի կերպով կատարելագործել անոր ձայնին նայելով : Այս պարագան ծանօթ է թռչնալսյծներուն որոնք միշտ լաւ երգիչ մը կը դնեն իրենց թռչնաբանոցներուն մէջ : Թռչուններու տեսակներ կան որոնք ծայրայեղութեան տարած են նմանցնելու այս կարողութիւնը : Ամէնէն հետաքրքրականն է Մէքսիկայի հարաւային ծաղրածու տորդիկը (արտըմ fուշու) , որ ամէն տեսակ թռչուններու երգը կը կեղծէ հիանալի կերպով : Աւստրալիոյ սրինգ–թռչունը ճիշդ մարդու պէս կը խօսի ալ : Ամերիկայի «ծաղրող» թռչունը ճշմարիտ հրաշալիք մըն է : Ժէրհարդ՝ անոր մասին՝ ստպէս կըսած է . — «Հիացմամբ կը դիտէի այս ծաղրող թռչուններէն մէկը , որ մօտս կ'երգէր , ծառի մը ոտին վրայ թառած : Նախ սկսաւ դեղձանիկին երգովը եւ յետոյ սոխակի պէս դայլայլեց : Յանկարծ ուրիշ ոտի մը վրայ գտնկելով հառագայթաշաւիղ եւ ուղեւոր տորդիկի երգը նմանցուց : Յետոյ , թեւերը կախ ու պոչը վեր , ցանկի մը չուրջը դարձաւ հրճուագին , ճանճկուլի եւ թանկաւայի երգը երգելով : Յոգնած , հաղարջենիի թաւուտի մը վրայ կանգ առաւ , քանի մը պատուղ կոցեց ու իր երաժշտահանդէսի յայտագրին վերջին մասը երգեց . — փայտփորի ու լորամարգիի երգը» : Օտիւպոն շատ սիրուն բացատրութիւն մը գտած է այս թռչունին երգը որակելու համար : « — Սրինգի մը կամ ուրիշ երաժշտական գործիքի մը ձայնը չէ զոր կը լսէք , այլ նոյն ինքն Բնութեան քաղցրանուագ ու մելամոյշ երգը» :

Ձայնի նմանցնելու կարողութիւնն ալ շատ մեծ է : Իր բուն ձայնն է դահ , խռպոտ եւ անախորժ , որ իսկի , կամ frաիսկի կը փոխուի երբ , օրինակի համար , սիրային դժբախտութիւն մը ունենայ : Այս թռչունը երբեմն կատաղի պէս մլաւելու քմայքը ունի : Յաճախ խաբելու տաղանդ կը կեղծէ սղոցի մը ձայնը , քաւսակի մը վրնջիւնը , ագռաւի մը երգը , հաւի մը կրկռուքը :

« — Աչնան օր մը , կը պատմէ Ռոզէնտան , որսորդութենէ դարձիս , ցարտեի մը հավանիին տակ նստայ , մտածումներու մէջ թաղուած : Յոհանքս հաճելիօրէն խանգարուեցաւ յանկարծ թռչունի մը ճռուողիւնով : Այս յաստաչեալ եղանակին մէջ ո՛ր թռչունին վրայ սիրտ է ինձացեր այնքան անուշ երգելու , կ'ըսէի ինքնիրենս : Երաժիշտն անտեսանելի էր : Երգին անուշ մրմունջներն օդը կը լեցնէին հեշտօրէն : — Տորդիկ մը լլլալու է , մտածեցի , վասնզի իրօք անոր ձայնին կը նմանէր : Բայց յանկարծ եղանակը փոխուեցաւ : Փայտփորի , անծեղի , տարմահաւի երգերը լսեցի յաջորդաբար : Երաժշտասէր մը կար արդեօք : Վերջապէս բարձր ճիւղի մը վրայ նշմարեցի արդիւսը . . . ճայ մը : »

Թռչուններուն երգը գրեթէ միշտ կը փոխ-

ուխ սեռէ սեռ , տարիքէ տարիք : Փոքրիկ հաւավայրիները 5 անգամ կը փոխեն իրենց երգը : Տարուան մը ըլլալնուն պէս , թէ՛ արուները թէ՛ էգերը կ'երգեն քի, քի, քի, քի, յետոյ կը փոխեն եւ կը սկսին երգել քի, քի, քի, քի : Կամաց կամաց արուն իրեն յատուկ երգ մը կը չինէ , քիհի , քիհի , քիքի , տիտի : Էգը բոլորովին կը տարբերի : Թուած ժամանակ մեղմ ձայն մը կը հանէ որ երթալով կը բարձրանայ եւ յետոյ տակաւ կը մեղմանայ : Լքժէն փորձած է գրի առնել այդ երգը , որ ահաւասիկ . —

Քի քի քի քի քի քի քքի քի հիւղ հիւղ հիւղ հիւղ :

Ֆ.

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՀԱՅՈՑ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ

Բարիզի Հայ մատեան երէցը հարկ դասեր է մեր Խմբագրութեան ալ ուղղել հետեւեալ նամակը՝ հերքելու համար Գընճլըլարցի տէրտէրի մը Մարսիլիա երթալուն առթիւ Եւրոպայի Հայոց Գեր. Առաջնորդին դէմ եղած կարգ մը հրատարակութիւնները , Թէ. եւ Մարսիլիոյ Թաղ. Խորհուրդին մէկ նամակը հաստատեց արդէն թէ յիշեալ քահանային նկատմամբ Տ. Գէորգ եպիսկ. Իւթիւճեանի ըրած դիտողութիւնները անտեղի չէին եւ Իւթիւճեան Սրբազան ինքն ալ հրապարակաւ պատասխանեց իրեն դէմ եղած յարձակումներուն , ասով հանդերձ Տ. Վռամշապուհ քահանային յայտարարութիւնն ալ իր մասնաւոր նշանակութիւնը ունի իրրեւ վկայութիւն մը այն բարի համբաւին ու հաւատման զոր Եւրոպայի Հայոց առաջնորդը կը վայելէ իր թեմին մէջ :

ԲԱՐԻԶ, 17/30 մայիս 1901

Վերջերս , Եւրոպիոյ Հայոց Առաջնորդ Գեր. Տ. Գէորգ Ս. եպիսկոպոս Իւթիւճեանի դէմ մէկ երկու լրագրաց մէջ տեսնուեցան յարձակողական թղթակցութիւններ , որոնք Եւրոպացնակ հասնելն պարկեշտ եւ ազնիւ Ազգայնոց արդարասէր զգայմանց չատ ցաւ պատճառեցին :

Հոգեւոր Հովուութիւնն՝ իրմէ եւ ճշմարտութենէն պարտք կը ճանչնայ յայտարարել ի դիմաց արդարասէր ժողովրդեան թէ՝ հասնելն ուղղակիօրէ Ազգայինք ցայսօր անկեղծ համակրանք կը տածեն իրենց սիրելի Առաջնորդին անձին եւ Նորին Սրբազնութեան հոգեմտիս պաշտօնավարութեան նկատմամբ եւ մէկ երկու անհատական թշնամանքից զերծուած քները կը նկատեն բացարձակ թշնամական արդիւնք մանաւանդ ուրումն թելադրութեան :

Իսկ ընդդէմ Գեր. Սրբազան Առաջնորդին հակառակութեան եւ յուզմանց նիւթ եղած Տ. Թադէոս քահանայի մը անկարեւոր խնդրոյն վրայ , մեր կողմէն ո՛ եւ է խօսք ընել հարկ չենք տեսներ բնաւ , քանի որ ամենայն Հայոց Ս. Հայրապետէն եւ կ. Պոլսոյ Ազգային Պատրիարքարանէն ուղղակի յարձագոյն հրամանք կը սպասին յիշեալ քահանան ընդ միշտ հեռանալ եւրոպական թեմերէն եւ չվրդովել ժողովուրդին խաղաղութիւնը :

Խնդրելով մեր արդարասիրութենէն հիւրընկալել ներկայ յայտարարութիւնս մեր ազգօգուտ Մասիսին մէջ .

Մնամ աղօթարար

Հոգեւոր Հովիւ Հայոց Բարիզի

ՎՌԱՄՇԱՊՈՒՀ ՔՀՆԳ. ՔԻՊԱՐԵԱՆ

«ՄԱՍԻՍ»Ի ՅՈՒՇԱՏԵՏԸ

Ս. Պատրիարք Հայրը , ընկերակցութեամբ Ա. Գործակատար Տիգրան էֆ. Տէր–Ներսէսեանի , նախընթաց օր այցելութիւն տուաւ Մեծ–Եպարքոսին եւ տեսակցութիւն մը ունեցաւ Ն. Բարձրութեան հետ :

Ուսումն. խորհուրդի անդամ Մտեփան էֆ. Կուրտիկեան եւ Պետրոս էֆ. Կարապետեան փոփոխ յայտնած են իրենց կիրակնօրեայ դասախօսութիւնները հրատարակել եւ արդիւնքը յատկացնել ուսուցիչներու Օգնութեան Անուանին : Ակնկրդ է իսել թէ գոհունակութեամբ ընդունուած է այս առաջարկը :

Բաղեշի առաջնորդ Տ. Եղիշէ Ծ. վ. Զիլինկիրեան՝ Պատրիարքարանէ տրուած երեք

ամուսան արձակուրդով Պոլիս գալու կը պատրաստուի , — ինչպէս կը կարդանք Սուրհանդակի մէջ , — եւ ասկից ալ Թերեւս Երուսաղէմ ուղեւորի ; իրրեւ միսիան նայն վանքին :

Տ. Մաթթոց Վրդ. , որ հովուական պաշտօնով Ամերիկա կը գտնուի , ժամանակէ մը վեր Նիւ–Եորքի մէջ հաստատուած հայ ընթացքի կը հետեւի եղեր , բաղձալով հաստատութեան մը , որ հայասիրական աստիճան ունենալ Ատուածաբանութեան եւ Փիլիսոփայութեան ճիւղերուն մէջ :

Արմաշի Դպրեվանքին մէջ ձեռնադրուած տասը արեղաներէն մէկ քանին պաշտօնի պիտի կոչուին ի տօսոյ : Մէկը Սերաստիոյ Ս . Նշան վանքը պիտի ղրկուի իրրեւ վանահայրի փոխանորդ եւ գլխաւոր ուսուցիչ , ուրիշ մը նոյն պաշտօնով Մշոյ Ս. Կարապետի վանքը , եւ ուրիշ երկուքն ալ՝ Պատրիարքարանի մէջ պաշտօնի պիտի կոչուին :

Նպաստից ցանցաժողովը նկատելով որ Որբանոցներու մէկ մասին պայմանաժամը լրացած է , որոշեց որբերու ապագայ խնդրոյն առթիւ խորհրդակցութիւններ կատարել իր յաւաջիկայ նիստին մէջ :

Պերպերեան Վարժարանին հիմնարկութեան քառնեհինգամեայ Յոբելեանին մասնակցելու համար Ուսմն. Խորհրդոյ կողմէ հեռեւեալ հրաւիրագիրը ղրկուած է մայրաքաղաքիս ազգ. վարժարանաց տեսուչներուն եւ ատագ ուսուցիչներուն :

«Ինչպէս արդէն տեղեկացած էք Ամեն . Ս. Պատրիարք Հօր չրջաբերական կոնդակէն, յաւաջիկայ 1901 Հոկտ. 1ին պիտի տօնուի Պէրպէրեան վարժարանի հիմնարկութեան քառնեհինգամեայ Յոբելեանը , նախաձեռնութեամբ հանգուցեալ մասնաժողովի մը , որ կազմուած է վարժարանին նախկին տաներէն , ընդ նախագահութեամբ Նորին Ամենապատուութեան :

Ուսմն. Խորհուրդը , որ աւաջադրած է յանձնարարութեամբ Պատկ. Քաղաքական Ժողովոյ , պատշաճ եղանակաւ յայտնել այս առթիւ իր համակրութիւնն ու յարգանքը քաջածանօթ գրագէտին ու դաստիարակին , փափաքելով միանգամայն առիթ եւ դիւրութիւն ընծայել մայրաքաղաքիս Պատ. ուսուցչական մարմնոյն՝ իւրովհետեւ մասնակցելու կատարելի յոբելեանին , ներկայ չըլլալու պարագային կը հրաւիրէ Պատ . Տեսչութիւնդ՝ յանուն Խորհրդոյս կոչում ընել վարժարանի կրթական պաշտօնէից , որպէս զի մէն մի ուսուցիչ եւ ուսուցչուհի ըստ կամս եւ ինքնայօժար դրամական նուիրատուութիւն մարձանագրէ իւր անուան քով , յատուկ ցուցակի մը մէջ , սկսեալ ամենափոքր գումարներէ :

Նուիրատուութեանց արդիւնքը , ինչ որ ալ լինի , կը հրաւիրենք Պատ. Տեսչութիւնդ որ հաճի իւր ստորագրութեամբ վաւերացեալ ցուցակին հետ յղել մինչեւ յաւաջիկայ Յուլիս 15 , Ուսմն. Խորհրդոյ Ատենապետին :

Հանգանակեալ գումարով որոշուած է պատրաստել յիշատակելի նուէր մը , զոր Ուսմն. Խորհուրդը , յանուն մայրաքաղաքիս ուսուցչական մարմնոյն , պիտի ընծայէ պատշաճ եղանակաւ մեծանուն Յոբելեարին :

Մնամք յարգանօք
Ի դիմաց Ուսմն. Խորհրդոյ
Ատենապետ
Պ. Գ. Քէրեստեճեան
Ատենադպիր
Տոքթ.Վ. Թորգոմեան
24 Մայիս 1901

—

ԴԱՒԱՌԱՑԻՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Կայս. Բժշկական Ընկերութեան կողմէ կազմուած Յանձնաժողովի մը վերջերս Ֆրանսերէն տեարակ մը հրատարակեց , տարափոխիկ հիւանդութեանց դէմ դպրոցներու մէջ ձեռք առնելիք միջոցները ցոյց տուող : Այդ Հրահանգէն բաւական թուով օրինակներ Պատրիարքարան ալ ղրկուած էին եւ Ուսմն. Խորհուրդի քարտուղարութեան միջոցաւ բաժնուեցան մայրաքաղաքիս ազգ . վարժարաններուն : Գաւառային վարժարաններուն ալ վայելել տալու համար այս գերազանցապէս օգտակար ու բարերար դործին արդիւնքները, Մասնաւոր յաջողդ թիւով պիտի սկսինք հրատարակել անոր թարգմանութիւնը զոր ծանօթ ուսուցիչ մը ղրկած է մեզ : Աւելորդ է չեշտել այս հրատարակութեան մատուցանելիք կենսական ծառայութիւնը մեր գաւառային ընթերցողներուն , — դաստիարակներուն եւ ծնողքներուն մասնաւորապէս :

Պատասխանատու Կ. Ա. Իւթիւճեան

Տպագրութիւն Ց. Մ Ա Տ թ է ո ս Ե Ա Ն
Կ. Պոլիս, Ֆինճանճըլար եօզուշու , թիւ 27

ՄԵՏԱՔՍԻ
ՄԱՆԱՐԱՆԱՏԷՐԵՐՈՒՆ ՅԱՏՈՒԿ

ԲՐՈՎԷԹՆԵՐ
ԿՇԻՌՆԵՐ
ՁԱՆԿԻԿՆԵՐ
ՀԱՏՏԷՆԵՐ

Մեր քով պատրաստ կը գտնուին խիստ չափաւոր գիներով։ Եւ ուրիշ ամէն տեսակ յանձնարարութիւնք Եւրոպայէն բերել կը տրուին փութով եւ ճշդութեամբ։

Հասցէ. — Ա. ՓԱՆՈՍԵԱՆ եւ ԸՆԿ.

43 — Քէօբրիւլիւ խան, 43 — Կ. Պոլիս

Կեդրոնատեղի ՇԱԿԷՆԻ մշտահոս գրչածայրերու։ 1 — 5

ՍԱԳԱԵԱՆ ՏՊԱՐԱՆ

Կալաթա, Գուրշունլու խան, թիւ 7

Սագաեան Տպարանը կը տանձնէ այցետոմսերու, մահազդներու, չրջաբերականներու եւ առեւտրական ամէն տեսակ թուղթերու տպագրութիւնը՝ մաքուր եւ աժան։ Գաւառներէն եղած տպագրական յանձնարարութիւններ կ'ընդունուին եւ կը գործադրուին անթերի կերպով։

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՓԻԼԻՍՈՓԱՑԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԸ. հոգեբանական վէպ Բօլ Պուրժէի։ Թարգմանեց Օնիկ Զիֆթէճ–Սարրաֆ։ Գինն Պոլսոյ համար 6 ղրշ., Գաւառները համար 7 ղրշ.։

ՆՈՐ ԴՊՐՈՑ. տարրական ընթացք, Գ. Տեար (գիրք աշակերտին)։ Հրատարակիչ Սմբատ Թաւթեան։

ԻՆՆԻՕՆ
ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ Ի ԲՈՒՐՍԱ 1828–1829

ՀՐԴԵՀԻ ՃԻՒՂ

Մինչեւ 1899ի վերջը հատուցեալ վնասք	240,000,000 ֆր.
1899ին գանձուած ապահովագին	19,500,000 »
Դրամագլուխ եւ պահեստ	105,000,000 »
Ապահովագրեալ դրամագլուխ	18,000,000,000 »

ԿԵՆԱՑ ՃԻՒՂ

Մինչեւ 1889ի վերջը հատուցեալ վնասք	99 000,000 ֆր.
Ընթացիկ ապահովագրութիւնք	253,000,000 »
Դրամագլուխ եւ պահեստք	150.000,000 »

որ ընթացիկ ապահովագրութեանց գումարին հետ կը համեմատի 60 % — *ինչ որ «Իւնիօն»ի ապահովագրեալց կ'ընծայէ հսկայ երաշխաւորութիւն մը ՈՐՈՒՆ ՆՄԱՆԸ ԿԱՐԵԼԻ ՉԷ ԳՏՆԵԼ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ ԳՈՐԾՈՂ ՈՒՐԻՇ ՈՐ ԵՒԷ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՔՈՎ։*

Արեւելքի համար մասնաւոր սակացոյց գեղչեալ գիներով։ Նպաստաւոր պայմաններ անհամեմատ կերպով աւելի գերազանց քան ուրիշ ո'ր եւ է ընկերութեան պայմանները։ Շահաբաժիններու տարուէ տարի անմիջական վճարում, որով Իւնիօնի ապահովագրուողք ՉԵՐԾ են այն վնասներէն եւ յուսախաբութիւններէն, որոնց կ'ենթարկուին միշտ այն անձինք, որ շահաբաժիններու բաղդման (accumulation des bénéfices) ԲՈՒԻ եւ ՎՆԱՍԱԿԱՐ դրութեամբ գործող ընկերութեանց կ'ապահովագրուին։

Ընկերութեան դրամատունն է ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԿԱՑՍԵՐԱԿԱՆ ՊԱՆՔԱՆ

Թուրքիոյ եւ Արեւելքի Տնօրէնութիւն

Կ. Պոլիս, Կալաթա, Թահտապուրուն խան, Օսմ. Պանքային դիմացը

Գործակալութիւնք Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքաց մէջ

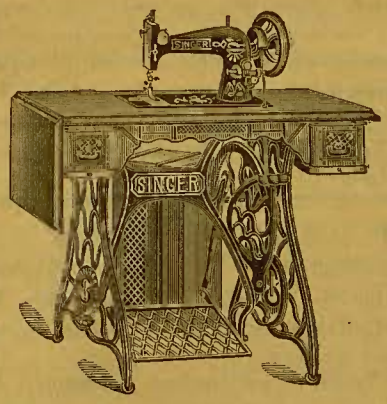

Ձեռի, ոտի եւ ձեռի ու ոտի միանգամայն մեքենաներ կը գտնուին:

Անկարելի է որ ընտանիք մը առանց կարի մեքենայի մնայ, բայց Լաման կէտն է լաւ մեքենայ մը ունենալ, որովհետեւ լաւ մեքենայ մը անթիւ եւ անհամար ծառայութիւններ կը մատուցանէ, մինչդեռ գէշ տեսակէ մեքենայ մը անվերջ դժգոհութեանց եւ տաղտուկի տրիբ մըն է:

Բոլոր աշխարհ գիտէ թէ՝

ՍԻՆԿԷՐ,

մեքենան լաւագոյնն է. սոյն մեքենան ամենէն աւելի կատարելագործուածը, հաստատունը եւ դիւրագործածելին ըլլալուն՝ բովանդակ աշխարհի մէջ՝ ամէն օր Սինկէրի մեքենաները կը գնէ:

Սինկէրի մեքենաներ կը ծախուին միմիայն Սինկէր Ընկերութեան վաճառատան մէջ՝

ՇԱՐՔԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱՒԱՃԱՌՈՒՄՆԵՐ

ԲԵՐԱ, Մեծ փողոց, Կալաթա Սէրայի Լիսէին դիմաց.

ԿԱՀԱԹԱ { 1. *Սինկէր խան, Թիւնէլին եառեր.* 2. *Տարաքէօյ, Թրամվէյին կայարանին Դիմաց.*

ՊՈՂԻՍ { 1. *Սուլթան Համամ.* 2. *Սուլթան Պէյազիտ.*

Դասերը եւ ցորգութիւնը ձրի.

Կատարեալ երաշխաւորութիւն

Մասնաճիւղեր գաւառաց բոլոր քաղաքներուն մէջ

ՌՕՍԻԱ — ROSSIA

Ա.ՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԴԵՀ, ԿԵՆԱՆՔ, ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆՔ, ԱՐԿԱԾՔ

1898 *տարւոյ մէջ գանձուած ապահովագիններ*	34,775,642 *Ֆրանք*
Երաշխաւորութեան գումար	121,765,333 »
1881էն *ի վեր ապահովագրեալներուն վճարուած*	164,172,000 »

Կեդրոնատեղի, Ղալաթիոյ Եարափին վրայ, Մախսուսեան հին տեղը

Ընդհ. Քննիչ
Ա. ՀԻՒՐՄՈՒԶ

Ընդհ. Գործակալ
ԹԻՈՏՈՐ ՌԷՔԲԷՆ